

בבית המשפט העליון

רע"א 7088/11

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין

המבקשות: 1. אלרוב נדל"ן מלונאות בע"מ
2. אלרוב מלונות יוקרה (1993) בע"מ
3. אלרוב אזור מסחרי ממילא (1993) בע"מ

נגד

המשיבות: 1. Hilton International Co.
2. הילטון ישראל בע"מ

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו מיום 19.7.11 בהפ"ב 1147/09 וה"פ 3/09 [פורסם בנבו] שניתן על ידי כבוד השופטת ד"ר מ' אגמון-גונן

בשם המבקשות: עו"ד ר' כספי; עו"ד ג' טיכו, עו"ד י' קוכמן;
עו"ד ע' צור; עו"ד ע' פליישר; עו"ד נ' רונן;
עו"ד י' לזר

להחלטה במחוזי (27-07-2009): הפ 1147/09 אלרוב נדל"ן מלונות בע"מ נ' הילטון ישראל בע"מ שופטים: אבי זמיר, עו"ד: צור, כספי, הרטמן
להחלטה במחוזי (27-07-2009): הפ 1147/09 אלרוב נדל"ן מלונות בע"מ נ' הילטון ישראל בע"מ שופטים: אבי זמיר, עו"ד: כספי, הרטמן
להחלטה בעליון (27-01-2010): רעא 9530/09 אלרוב נדל"ן מלונאות בע"מ נ' Hilton International Co שופטים: ס' ג'ובראן, עו"ד: עופר צור, רם כספי
להחלטה בעליון (16-02-2010): רעא 9530/09 אלרוב נדל"ן מלונאות בע"מ נ' Hilton International Co שופטים: ס' ג'ובראן, עו"ד: ש. הורוביץ, עופר צור, רם כספי

חקיקה שאוזכרה:

חוק הבוררות, תשכ"ח-1968: סע' 2, 11, 21א

מיני-רציו :

* דין הבר"ע להדחות מהטעם שהבקשה עוסקת ביישום הדין הקיים בנושא ניגוד עניינים של בוררים לעובדות המקרה הקונקרטי ואף לא נגרם עיוות דין במקרה דנן. דין הבקשה להדחות אף לגופה. עוצמת הנסיבות, גם בהנחה של חובת גילוי שהופרה, אינה מצדיקה ביטול פסק הבוררות. הקשר בין הבורר לבין הילטון היה עקיף ביותר ועבר בין גורמים שונים. הקשר אינו מקים חשש ממשי למשוא פנים. ואין הוא בגדר המקרים הנדירים בהם הפגיעה במראית פני הצדק מצדיקה העברת בורר מתפקידו, לא כל שכן ביטול פסק הבוררות שנתן.

* בוררות – פגם בהליך – ניגוד עניינים

* בוררות – החלטות של בית-משפט – רשות ערעור

* בוררות – פסק בורר – ביטול

* בוררות – פסק בורר – בקשה לביטול

* בוררות – פסק בורר – רשות ערעור

בר"ע על פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי בת"א, במסגרתו נדחתה בקשת לביטול פסק בוררות ופסק הבוררות אושר. במסגרת פסק הבוררות חייבו המבקשות (להלן: אלרוב) לשלם למשיבות (להלן: הילטון) כ- 17 מיליון \$ לפני ריבית. בקשת הביטול הוגשה בעילה של ניגוד עניינים המקים חשש ממשי למשוא פנים. אלרוב טענה כי לאחר מתן הפסק, נודע לה, כי שותף במשרדו של הבורר העניק שירותים של רישום שעבודים על נכסי הילטון לצד שלישי שסיפק מימון בעסקת הרכישה של רשת הילטון הבינלאומית. הבקשה כאמור נדחתה ומכאן בר"ע זו.

ביהמ"ש העליון (מפי השופט א' רובינשטיין) דחה את הבקשה מהטעמים הבאים :

כידוע, על פי פסיקתו של בימ"ש זה רשות ערעור על החלטת בימ"ש לפי [חוק הבוררות](#) לא תינתן אלא אם מתעוררת שאלה משפטית או ציבורית החורגת מעניינם של הצדדים לסכסוך, או במקרים בהם נדרשת התערבותו של בימ"ש זה לשם מניעת עיוות דין. במקרה דנא הבקשה עוסקת כל כולה ביישום הדין הקיים בנושא ניגוד עניינים של בוררים כפי שנפסק, בין היתר, ברע"א 296/08 (להלן עניין ליברמן), לעובדות המקרה הקונקרטי. אף לא נגרם עיוות דין במקרה דנן, בו פסק הבוררות מנומק בהרחבה ולצדדים ניתנו יומם במשך שבע שנות בוררות, וגם בדיון המקיף שערך ביהמ"ש קמא בכלל הטענות שהועלו על ידיהם. בנוסף, מדובר בבוררות שלא נכלל בה שלב ערעורי פנימי. די באמור לעיל על מנת שלא להיעתר לבקשה.

למעלה מן הצורך, דין הטענות להדחות אף לגופן. כידוע, בעניין ליברמן נקבע כי העילות להעברת בורר מתפקידו הקבועות בסעיף 11 [לחוק הבוררות](#) עשויות "להאיר את טיבן של עילות הבטלות הקבועות בסעיף 24 לחוק הבוררות". משכך, אין מניעה במקרים המתאימים לעתור לביטול פסק בוררות, כאשר טענת הפסול העומדת ביסוד הבקשה היא של ניגוד עניינים ומשוא פנים ומבוססת על העילה הקבועה בסעיף 11. ואולם, ככלל, על צד המבקש ביטולו של פסק הבוררות מחמת אלה, להוכיח בראיות אובייקטיביות קיומו של חשש ממשי למשוא פנים. במקרים נדירים, שאינם מתקיימים בענייננו, די יהיה בהוכחת פגיעה משמעותית במראית פני הצדק.

בענייננו אף אם נצא מן ההנחה שהיתה על הבורר חובת גילוי, למצער ליתר ביטחון ולשם מראית עין ראויה, אין מקום להיעתר לבקשה, מהטעם שעוצמת הנסיבות במקרה זה, גם בהנחה של חובה שהופרה, אינה מצדיקה ביטול פסק הבוררות.

במקרה דנן הקשר בין הבורר לבין הילטון היה עקיף ביותר ועבר בין גורמים שונים. לא כל קשר רחוק מקים חשש ממשי למשוא פנים המצדיק את פסילת הבורר, לא כל שכן, ביטול פסק הבוררות לאחר שניתן. באופן כללי, כדי לקשר בין כל שני אנשים אקראיים בעולם, אין נדרשים אלא מספר מתווכים ספורים, ויש להניח כי מספר זה יורד בהדרגה ככל שהעולם בו אנו חיים הופך יותר ויותר גלובלי. דברים אלה נכונים במיוחד במדינה קטנה כמו ישראל בה יתכנו היכרויות רבות בין אישיות ובין עסקיות, ועל אחת כמה וכמה כאשר מעורבים משרדי עורכי דין גדולים המונים מאות עורכי דין וחברות עסקיות גדולות בעלות היקף פעילות רחב. במקרה דנא, ביהמ"ש קמא צדק כשקבע כי הקשר אינו מקים בנסיבות חשש ממשי למשוא פנים ונימוקיו של ביהמ"ש קמא – שעמד על הריחוק בין המעורבים ועל היעדרו של אינטרס כלכלי ממשי לבורר או למשרדו ועל העובדה שהטיפול שהעניק משרד הבורר ללקוחו היה טכני ומתוחם – מקובלים על ביהמ"ש.

המקרה הנוכחי, גם אם נניח חובת גילוי אינו מעלה אותו חשש ממשי למשוא פנים, ואף אין הוא נכנס לגדר אותם מקרים נדירים בהם הפגיעה במראית פני הצדק מצדיקה העברת בורר מתפקידו, לא כל שכן ביטול פסק הבוררות שנתן; אין עסקינן במצב בו מראית פני הצדק נפגעת בצורה מוחשית, או שחלה עמימות עובדתית באשר להתנהגות הבורר ביחס לאחד הצדדים, או שאין בחזקת מקצועיותו של הבורר לשמש ערובה למראית תקינות ההליך. אף לא ניתן לומר כי במבחן השכל הישר מראית העין בנסיבות ענייננו מורה בעליל, כי אי-הגילוי חותר תחת האמון הבסיסי הקיים בין הבורר לצדדים לבוררות.

לבסוף, אין להתעלם מהעובדה שאלרוב העלתה את טענותיה רק לאחר שפסק הבוררות ניתן ותוצאתה הפגיעה אותה לרעה. ככלל, מעבר למקרה זה, קשה להלום התנהלות צדדים הממתינים לראות את תוצאת פסק הבוררות, ורק לאחר מכן בוחרים לתקוף את תוקפו בטענות שניתן היה להעלותן בעבר. בנסיבות העניין, העובדה שעילת הפסול הנטענת נתגלתה רק לאחר קבלת פסק הבוררות, ונוכח אי-שביעות רצונה של קבוצת אלרוב מן הפסק, מצדיקה דקדוק עמה בשעה שבוחנים קיומו של חשש ממשי למשוא פנים. מכל מקום דומה שחשש ממשי למשוא פנים אינו מתקיים, כאמור, בענייננו.

החלטה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (השופטת ד"ר מ' אגמון-גונן) בה"פ [1147/09](#) וה"פ 3/09 [פורסם בבנו] מיום 19.7.11 (להלן פסק הדין), במסגרתו נדחתה בקשת לביטול, ואושר פסק הבוררות שניתן ביום 31.12.08 על ידי הבורר ד"ר ישראל לשם (להלן פסק הבוררות ו-הבורר, בהתאמה).

העובדות בתמצית

א. עניינה של הבקשה בסכסוך שנתגלע בין המבקשות, חברות מקבוצת אלרוב (להלן אלרוב), לבין המשיבות, חברת הילטון הבינלאומית וחברת הילטון ישראל (להלן

הילטון), שביסודו הסכמים לניהולו של מלון הממוקם ברחוב המלך דוד בירושלים, במתחם ממילא, שבבעלות אלרוב. עיקרו של הסכסוך נסב על השאלה מי מהצדדים הפר את הסכמי הניהול, והאם ביטולם על ידי אלרוב נעשה כדין.

ב. עוד בשנת 2001 מונה בהסכמה עו"ד ד"ר ישראל לשם כבורר, כדי להכריע במכלול הזכויות והסעדים להם זכאים הצדדים בקשר להסכמי הניהול. הבוררות נמשכה שבע שנים תמימות. בסופה, ביום 31.12.08, ניתן פסק הבוררות שדן בטענות הצדדים כולן ונפרש על פני 122 עמודים. כבר בפתח פסק הבוררות מצא לנכון הבורר להעיר על האוירה הקשה שבין הצדדים, שבמסגרתה נוהלה הבוררות, תוך שציין כי:

"עוצמות הכעס והעוינות שהתפתחו בין הצדדים ניכרו היטב לכל אורך הבוררות, ואין לך ביטוי טוב יותר לאווירה העכורה שנוצרה בין הצדדים מאשר דבריו של מר אלפרד אקירוב (בעל השליטה בנתבעות (אלרוב – א"ר)) במהלך הבוררות, 'המלון הזה יישרף ולא יהיה בידיים של הילטון'. האווירה הקשה שנוצרה בין הצדדים והתעקשותם למצות עד תום (ולעיתים אף מעבר לכך) את בירורה של כל מחלוקת, כל סכסוך וכל טענה, גדולה כקטנה, הקשתה על ניהול יעיל של הבוררות ועל צמצום המחלוקות. כתוצאה מכך ארכה הבוררות תקופה ארוכה ביותר של כשבע שנים, במסגרתה התקיימו עשרות ישיבות הוכחות, הוצגו אלפי מסמכים, והוגשו סיכומים המחזיקים למעלה מ-1,600 עמודים תמימים."

חוששני כי את ההליכים הנוכחיים ניתן לראות גם על רקע זה.

ג. מסקנתו של הבורר בשאלה העיקרית הייתה, כי אלרוב ביטלה את הסכמי הניהול וסילקה את הילטון מן המלון בניגוד לדין, תוך הפרתם היסודית. בהתאם לכך חייב הבורר את אלרוב בפיצויים בגין אבדן הרווחים הצפויים להילטון מהפעלת המלון במשך 10 שנים, אשר בצירוף לחיובים נוספים שנפסק כי אלרוב חייבת להילטון, ושכר טרחה והוצאות הבוררות, ובניכוי חוב זעום (יחסית) שהילטון הייתה חייבת לאלרוב, הגיעו לסך של כ-17 מיליון דולר לפני ריבית.

ד. בהמשך לכך הגישה הילטון בקשה לאישור פסק הבוררות. ומנגד אלרוב, לדבריה, קיבלה את תוצאת פסק הבוררות בהפתעה גמורה. לטענתה, תוצאה זו הובילה בכירים באלרוב לבקש את אנשיהם לבדוק האם קיים אלמנט שאלרוב לא ידעה על

קיומו ושעשוי לספק הסבר מדוע שגתה אלרוב בהערכותיה המוקדמות לגבי תוצאת פסק הבוררות. במסגרת בדיקה זו איתרה אלרוב, לדבריה, פרסום באתר האינטרנט של משרד עורכי הדין מיתר, ליקוורניק & גבע, לשם ברנדווין ושות', בו שותף הבורר (להלן משרד הבורר), המלמד על מעורבותו של המשרד בעסקה לרכישת השליטה ברשת הילטון (סעיפים 25-26 לתצהירו של אלפרד אקירוב שצורף לבקשה לביטול פסק הבוררות). ומהי אותה מעורבות? לאלרוב התברר כי שותף במשרד הבורר, עו"ד קליף פליג, ייצג את בנק ההשקעות האמריקני "בר סטרנס", שעמד בראש קונסורציום של מלויים אשר מימנו בעבור קרן "בלקסטון" האמריקנית את רכישת השליטה ברשת הילטון הבינלאומית. הייצוג שניתן על ידי משרד הבורר התמקד ברישום שעבודים בישראל, בין היתר, על נכסיה ומניותיה של הילטון, זאת לשם הבטחת חובה של בלקסטון לאותו בנק.

נוכח האמור הגישה אלרוב לבית המשפט המחוזי בקשה לביטול פסק הבוררות, ובה גם התנגדות לבקשה לאישור פסק הבוררות שהגישה הילטון.

ההליך לפני בית המשפט המחוזי ופסק דינו

ה. בדיון מיום 5.10.10, הגיעו הצדדים להסכמה באשר לעובדות שאינן שנויות במחלוקת ולשאלה המשפטית העומדת על הפרק. העובדות שסוכמו הן שהבורר לא דיוח במהלך הבוררות על כך שמשרדו מטפל ברישום שעבודים בישראל בנוגע לעסקת המימון לרכישת רשת הילטון הבינלאומית; שהוא לא דיוח לצדדים על יפוי כוח שניתן למשרדו על ידי חברת הילטון הבינלאומית, לצורך קבלת אישור מס רכוש ללשכת רישום המקרקעין בנוגע למקרקעין השייכים לרשת הילטון הבינלאומית (וזאת מבלי להיכנס לשאלה אם ידע על המסמך). בנוגע לשאלה המשפטית, הוסכם שהצדדים יגישו סיכומים בשאלה "האם שותף של הבורר במשרדו רשאי במהלך הבוררות לפעול בשכר בשמו של צד שלישי לשם רישום שעבודים על נכסים וזכויות של אחד מהצדדים לבוררות לטובת אותו צד שלישי ללא דיווח לצדדים לבוררות, ומהי הנפקות המשפטית של אי דיווח זה?" (סעיף 16 להחלטת בית המשפט המחוזי מיום 5.10.10).

ו. לאחר ששמע את טענות הצדדים וקיבל את סיכומיהם אשר נפרסו, כשלעצמם ללא נספחיהם, על פני מאות עמודים, פסק בית המשפט כי הראיות, לרבות יפוי הכוח הנזכר, מצביעות בבירור על כך שהקשר של שותפו של הבורר למשרד עורכי הדין אינו עם צד לבוררות, כי אם עם צד שלישי, וכי מדובר בעסקה קצרת מועד לרישום טכני של

שעבודים, ללא קשר לעסקת היסוד או עסקת המימון. נוכח ההלכות בדבר חובת גילוי של בוררים, קבע בית המשפט כי על הבורר לא חלה חובת גילוי בנסיבות העניין. למעלה מן הדרוש, קבע בית המשפט שאף אם היה מקום לגלות אותו ייצוג של צד שלישי, הנה במקרה דנן האינטרס הכספי של משרד הבורר אינו מקים חשש ממשי למשוא פנים, ולפיכך לא קמה עילה לפסול את הבורר ולבטל את הפסק. בית המשפט הטעים כי רישום השעבודים הסתיים כשנה לפני מתן פסק הבוררות, משרד הבורר קיבל את שכר הטרחה בגין כך, ואין לו אינטרס לגבי שווי הבטוחה שנרשמה לטובת לקוחו. עוד הדגיש בית המשפט כי בנסיבות המקרה דנן, כאשר העילה בגינה נתבקשה פסילת הבורר נתגלתה בנקל, לאחר שניתן פסק הבוררות, יש לדקדק בבחינת קיומו של חשש ממשי למשוא פנים, אשר, כאמור, אינו מתקיים לשיטת בית המשפט במקרה דנן. לבסוף ציין בית המשפט כי נסיבות העניין, בהן פסק הבוררות המפורט והמנומק, והדוחה גם את תביעתה העיקרית של הילטון עצמה לאכיפת ההסכמים, תומכות בכך שניגוד העניינים הנטען לא גרם למשוא פנים או לעיוות דין. נוכח האמור, דחה בית המשפט את הבקשה לביטול ואישר את פסק הבוררות.

ומכאן בקשת רשות הערעור הנוכחית.

טענות אלרוב

ז. בקשת רשות הערעור נפרשת על פני 60 עמודים ונתמכת בלמעלה מ-2400 (!) עמודי נספחים. במסגרת הבקשה טוענת אלרוב טענות מטענות שונות שקצרה היריעה מפירוטן, אך אעמוד עליהן בתמצית.

ח. תחילה טוענת אלרוב, כי שגה בית המשפט המחוזי בקביעותיו לפיהן לא היה הבורר מצוי בניגוד עניינים פסול ולא קם חשש כלשהו למשוא פנים. לטענת אלרוב, מקום בו הבורר מיופה כוח ומייצג במהלך הבוררות את אחד הצדדים, מתקיים ניגוד עניינים אסור ופסול. עוד טוענת אלרוב, ששעבוד כל נכסיו של צד לבוררות לטובת לקוחותיו של הבורר מקים לבורר אינטרס אישי בתוצאת הבוררות. עוד משיגה אלרוב על מסקנת בית המשפט לפיה השירות שנתן משרד הבורר ללקוחותיו באותו הקשר הוא נקודתי וטכני, ועל קביעותיו של בית המשפט בדבר היעדר משוא פנים ועיוות דין שהושתתו על פסק הבוררות ותוצאתו. בהמשך טוענת אלרוב, כי שגה בית המשפט בקביעתו לפיה הבורר לא הפר את חובת הגילוי, ושאף אם הופרה חובת הגילוי אין בנסיבות העניין כדי חשש ממשי למשוא פנים המצדיק את ביטול הפסק. אלרוב טוענת

בהקשר זה, כי ביטולו של פסק הבוררות מתחייב אף מחמת מראית פני הצדק. לטענות אלרוב, בית המשפט התעלם מכך שהילטון, אשר ידעה לדידה של אלרוב על ניגוד העניינים של הבורר, הפרה אף היא את חובת הגילוי החלה עליה. לבסוף, טוענת אלרוב, כי איש מאנשיה לא ידע על חשש הנגיעה האישית של הבורר, ואילו נודע הדבר, לא היו מסכימים שהבורר ימשיך בתפקידו.

דיון והכרעה

ט. לאחר שעיינתי בפסק דינו של בית המשפט המחוזי ובבקשה על נספחיה, הגעתי לכלל מסקנה כי לא אוכל להיעתר לה. כידוע, על פי פסיקתו של בית משפט זה רשות ערעור על החלטת בית משפט לפי [חוק הבוררות](#) לא תינתן אלא אם מתעוררת שאלה משפטית או ציבורית החורגת מעניינם של הצדדים לסכסוך, או במקרים בהם נדרשת התערבותו של בית משפט זה לשם מניעת עיוות דין (ראו [רע"א 3680/00 גמליאלי נ' מגשימים כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ, פ"ד נז\(6\) 605 \(2003\); רע"א 10123/07 צביק נ' מולד את מולדבסקי, פסקאות 25-26 \[פורסם בנבו\]\). במקרה דנן, אין בשפע החומר שבתיק כדי לשנות את העובדה, שהמבקשים פוסעים בשדה משפטי חרוש, שכן הבקשה עוסקת כל כולה ביישום הדין הקיים בנושא ניגוד עניינים של בוררים כפי שנפסק, בין היתר, \[ברע"א 296/08 ארט-בי חברה בערבות מוגבלת \\(בפירוק\\)\]\(#\) נ' עזבון המנוח ליברמן ז"ל \[פורסם בנבו\] \(להלן עניין ליברמן\), לעובדות המקרה הקונקרטי. אף לא נגרם עיוות דין במקרה דנן, בו פסק הבוררות מנומק בהרחבה ולצדדים ניתנו יומם חודשם ושנתם, ולמעשה שנותיהם, במשך שבע שנות בוררות, וגם בדיון המקיף שערך בית המשפט קמא בכלל הטענות שהועלו על ידיהם. מדובר בבוררות שלא נכלל בה שלב ערעורי פנימי \(מן הסוג שהיה אפשרי מקדמת דנא, וקיבל עיגון סטטוטורי מפורט בתיקון \[מס' 2 לחוק הבוררות\]\(#\) מתשס"ט, \[בסעיף 21א\]\(#\) שהוסף\).](#)

י. די היה באמור שלא להיעתר לבקשה. עם זאת, למעלה מן הצורך, אבהיר בתמצית מדוע לטעמי אין להלום את טענות אלרוב אף לגופן. כידוע, בעניין ליברמן נקבע כי העילות להעברת בורר מתפקידו הקבועות [בסעיף 11 לחוק הבוררות](#) עשויות "להאיר את טיבן של עילות הבטלות הקבועות בסעיף 24 לחוק הבוררות" (שם, בפסקה 96 לפסק דינו של השופט דנציגר). משכך, אין מניעה במקרים המתאימים לעתור לביטול פסק בוררות, כאשר טענת הפסול העומדת ביסוד הבקשה היא של ניגוד עניינים ומשוא פנים ומבוססת על העילה הקבועה [בסעיף 11](#) (ראו גם סמדר אוטולנגי בוררות – דין ונוהל 1116 (מהדורה רביעית מיוחדת, 2005)). ואולם, ככלל, על צד המבקש

ביטולו של פסק הבוררות מחמת אלה, להוכיח בראיות אובייקטיביות קיומו של חשש ממשי למשוא פנים (עניין ליברמן, פסקה 115 לפסק דינו של השופט דנציגר). במקרים נדירים, שאינם מתקיימים בענייננו, ועליהם אעמוד בהמשך, די יהיה בהוכחת פגיעה משמעותית במראית פני הצדק. אומר כבר כאן: אף אם אצא מן ההנחה שהיתה על הבורר חובת גילוי, למצער ליתר ביטחון ולשם מראית עין ראויה – והדברים נאמרים כהנחה ולא כקביעה, שכן לא נתבקשה תשובה, וכמובן עמדות המשיבות ידועות בעליל מתוך החומר – איני סבור שיש מקום להיעתר לבקשה, וזאת שכן עוצמת הנסיבות במקרה זה, גם בהנחה של חובה שהופרה, אינה מצדיקה ביטול פסק הבוררות.

יא. אכן, כזכור, הבורר בענייננו לא העניק שירות להילטון: הקשר בין הבורר לבין הילטון היה עקיף ביותר ועבר בין גורמים שונים. שותף במשרדו של הבורר העניק שירותים של רישום שעבודים על נכסי הילטון לצד שלישי שסיפק מימון בעסקת הרכישה של רשת הילטון הבינלאומית. קשר זה להילטון הוא רחוק, וצדק בית המשפט כשקבע כי אינו מקים בנסיבות חשש ממשי למשוא פנים. באופן כללי, כדי לקשר בין כל שני אנשים אקראיים בעולם, אין נדרשים אלא מספר מתווכים ספורים, ויש להניח כי מספר זה יורד בהדרגה ככל שהעולם בו אנו חיים הופך יותר ויותר גלובלי (ראו את המחקרים העוסקים ב"תופעת העולם הקטן" אותה הגה סטנלי מילגרם ואשר פורסמה לראשונה במאמר Stanley Milgram "The Small World Problem" 2 *Psychology Today* (1967) 60, וכן ראו Peter Sheridan Dodds et al. "An Experimental Study of Search in Global Social Networks" 301 *Science* 827 (2003); [רע"א 4501/05](#) Deluxe Laboratories Inc נ' דה לקס הוליווד / ישראל-פילם אנד וידאו פרוטסטינג בע"מ, פסקה ב(4) [פורסם בנבו]). דברים אלה נכונים במיוחד במדינה קטנה כמו ישראל בה יתכנו היכרויות רבות בין אישיות ובין עסקיות, ועל אחת כמה וכמה כאשר מעורבים משרדי עורכי דין גדולים המונים מאות עורכי דין וחברות עסקיות גדולות בעלות היקף פעילות רחב. ראו בהקשר זה, עניין ליברמן, פסקה ב' לפסק דיני, שם נאמר:

שאלות הקשורות בחובת גילוי של בורר, העומדות במרכז המחלוקת ובמוקד חוות דעתו של חברי, חשובות במיוחד במדינה כמו ישראל, שבעידן הכפר הגלובלי היא הכפר המקומי האולטימטיבי, אם נרצה "מדינת שכונה", למצער בחוגים הפוליטיים, הכלכליים והמשפטיים. בחוגים הללו - "הכל" לשון גוזמה, אך רבים מאוד בהם מכירים אלה את אלה, ומה שמחסירים הם ב"דיעה אישית" מנדבים להם אמצעי התקשורת דבר יום ביומו, כך שגם אם נותר משהו בגדר הנסתר, הנגלה רב ביותר. עסקינן במצבור אנשים לא גדול, שתדיר ישנו סיכוי

למעורבות והיכרות בתוכו, בהיבט זה או אחר, במערכות עסקיות שמי מן הנוגעים בדבר עשוי ליטול בהן חלק. לכך משמעות בענייננו שלנו, ועיקרה – אתם הצדדים, ואתם, הבוררים, מוטב לכם שתגלו כל הטעון גילוי – ואף הגובל בטעון גילוי – מיוזמתכם, שאם לא כן תבוא, קרוב לוודאי, שעת גילוי מטעם מאן דהו, בעל כוונות טובות או כוונות פחות טובות. את שפיטת ערכה של הזיקה בת הגילוי הניחו לנוגעים בדבר, אם יעשו ואם יחדלו. אמנם אותה, "כפריות מקומית" או "שכונתיות" יתכן שוברה בצדה גם מנגד, קרי, יכולים פלוני לסבור, היתכן שדבר כזה או אחר שנעשה בגילוי לעיני לא מעטים אינו ידוע לנוגעים בדבר? אלא שבהנחה זו הייתי ממעט, וכמאמר החכם – "מה" whatever goes without saying goes better when you say it) שמוכן מאליו בלא אומר, עדיף בכל זאת שייאמר".

בלשון הכללה ניתן לומר, שכמעט שלא תמצא מקרה שבו מעורבים מאלה ואין למצוא קשר כלשהו, ולו גם רחוק, ביניהם. ראיה לכך ניתן למצוא במקרה דנא עצמו, בו גילה הבורר בשתי הזדמנויות שונות קשרים שנודעו לו עם גורמים הקשורים לצד זה או אחר לבוררות. עם זאת, לא כל קשר רחוק מקים חשש ממשי למשוא פנים המצדיק את פסילת הבורר, לא כל שכן, ביטול פסק הבוררות לאחר שניתן. במקרה דנן מקובלים עליי נימוקיו של בית המשפט קמא שעמד על הריחוק בין המעורבים ועל היעדרו של אינטרס כלכלי ממשי לבורר או למשרדו – והדברים נאמרים אף כי הועלתה זוית של אינטרס בטיעוניה של אלרוב – ועל העובדה שהטיפול שהעניק משרד הבורר ללקוחו היה טכני ומתוחם. קשה להלום את ניסיונה של אלרוב להיתלות ביפוי הכוח שניתן למשרד הבורר על ידי חברת הילטון הבינלאומית כדי לבסס את טענתה לפיה הבורר ייצג צד לבוררות. כאמור, הבורר לא ייצג את הילטון בעסקת היסוד לרכישתה. יפוי הכוח ניתן למשרד הבורר כחלק מתנאי העסקה בין קרן בלקסטון לבין הבנק המלוה, "בר סטרנס", והוגבל "לצורך קבלת אישור מס רכוש ללשכת רישום המקרקעין" בקשר למקרקעין מסוימים של הילטון, על מנת שניתן יהיה לבצע את רישום השעבודים. את שכרו קיבל משרד הבורר מ"בר סטרנס".

יב. אכן, ככלל, במקרים בהם מתעורר ספק באשר לקיומה של חובת גילוי, על הבורר לגלות את קשריו ולהבהיר כי אינו רואה אותם כמקימים לו ניגוד עניינים (ראו עניין ליברמן, פסקה 124 לפסק דינו של השופט דנציגר ופסקה ב' לפסק דיני; כן ראו רע"א 8570/11 מנורה מבטחים חברה לביטוח בע"מ נ' Pacific Attitude Ltd [פורסם בנבו]). לטעמי, כל המגלה הרי זה משובח, כל המדבה בגילוי הרי זה משובח. ואולם, אף אם הופרה חובת הגילוי, אין משמעות הדבר כי הבורר ייפסל אך בשל כך, לא כל שכן בדיעבד, מניה וביה. פסילתו של בורר תיעשה, כאמור, במקרים בהם ניגוד העניינים

הנטען מעלה חשש ממשי למשוא פנים, או במקרים נדירים בהם הפגיעה במראית פני הצדק היא קשה במיוחד. נראה כי המקרה הנוכחי, גם אם נניח חובת גילוי – ולטעמי כאמור ראוי לגלות כל הניתן – אינו מעלה אותו חשש ממשי למשוא פנים, ואף אין הוא נכנס לגדר אותם מקרים נדירים בהם הפגיעה במראית פני הצדק מצדיקה העברת בורר מתפקידו, לא כל שכן ביטול פסק הבוררות שנתן; אין עסקינן במצב בו מראית פני הצדק נפגעת בצורה מוחשית, או שחלה עמימות עובדתית באשר להתנהגות הבורר ביחס לאחד הצדדים, או שאין בחזקת מקצועיותו של הבורר לשמש ערובה למראית תקינות ההליך. אף לא ניתן לומר כי במבחן השכל הישר מראית העין בנסיבות ענייננו מורה בעליל, כי אי-הגילוי חותר תחת האמון הבסיסי הקיים בין הבורר לצדדים לבוררות (ראו והשוו [רע"ב 10349/08](#) מדינת ישראל נ' גנאמה [פורסם בנבו]; עניין ליברמן, פסקה 109 לפסק דינו של השופט דנציגר ופסקה ד' לפסק דיני; [רע"א 7816/11](#) זילברשלג נ' מימון [פורסם בנבו]). ושוב, פסילת בורר וביטול פסק בוררות אינם נעשים בקלות, אלא במקרים נדירים ובהתאם לעילות החוק, וזאת בין היתר כדי להגשים את תכליות מוסד הבוררות (ראו, למשל, [רע"א 6727/10](#) עיריית אופקים נ' האוסף חברה לשירותים בע"מ, פסקה 19 [פורסם בנבו]). בהקשר זה אף יפים דבריו של המחבר הנשיא (המנוח) י' זוסמן, לפיהם:

"מי שטוען כי התנהגות הבורר היתה בלתי הוגנת, עליו הראיה. עול כבד מוטל על בעל דין המבקש את ביטול הפסק, כי בית המשפט יטה תמיד לקיים את הפסק, כיון שחזקה היא כי מעשי הדיין שבעלי הדין עצמם בחרו בו – מעשים כשרים הם." (יואל זוסמן דיני בוררות סעיף 149 (מהדורה שנייה מורחבת, 1962)).

אכן, שותפו של הבורר נועץ בו בקשר לנושא השנוי במחלוקת בו טיפל, והבורר סבר שאין צורך בגילוי. אף אם ניתן לסבור אחרת, כאמור, לזכותו צוין (הגם שאלרוב דורשת זאת לחובתו) העלה נושאים אחרים בגדרי גילוי. בסופו של יום, עוצמת הדברים, "המסה הקריטית", אינה מצדיקה התערבות.

יג. לבסוף, אין להתעלם מהעובדה שאלרוב העלתה את טענותיה רק לאחר שפסק הבוררות ניתן ותוצאתו הפתיעה אותה לרעה. ככלל, מעבר למקרה זה, קשה להלום התנהלות צדדים הממתינים לראות את תוצאת פסק הבוררות, ורק לאחר מכן בוחרים לתקוף את תוקפו בטענות שניתן היה להעלותן בעבר (ראו [רע"א 9969/09](#) ברוך פלד אחזקות בע"מ נ' יעקב קנדי אחזקות בע"מ, פסקה 14 [פורסם בנבו]; כן ראו ישראל שמעוני

אופק חדש בבוררות 114 (2009)). אמנם, אלרוב, לטענתה, לא ידעה על אותו ניגוד עניינים, ובנסיבות העניין, אכן אין לקבוע כי קמה לה חובה לבלוש כל עת הימשכה של הבוררות בדבר קשריו של משרד הבורר עם הילטון. עם זאת, סבורני כי צדק בית המשפט בקביעתו שמועד גילוי הפסול הנטען משליך על רמת הדקדוק הנדרשת בבדיקת קיומו של חשש ממשי למשוא פנים. בנסיבות העניין, העובדה שעילת הפסול הנטענת נתגלתה רק לאחר קבלת פסק הבוררות, ונוכח אי-שביעות רצונה של קבוצת אלרוב מן הפסק, מצדיקה דקדוק עמה בשעה שבוחנים קיומו של חשש ממשי למשוא פנים; זאת – עם כל ההבנה לטרונייתה, שעיקרה לאמיתו הוא על עצם פסק הבוררות בו חויבה בסכום גדול. ואולם, הבוחר בהליך בוררות יודע את מעלותיו וגם את סיכוניו, ומכל מקום דומה שחשש ממשי למשוא פנים אינו מתקיים, כאמור, בענייננו.

יד. לפיכך, אין בידי להיעתר לבקשת רשות הערעור.

ניתן היום, י"ז בכסלו תשע"ב (13.12.11).

א' רובינשטיין 54678313-7088/11

ש ו פ ט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 11070880_T01.doc חכ /
מרכז מידע, טל' 077-2703333; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)